

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ БОЛГАРСЬКОЇ МОВИ
ІМЕНІ ЛЮБОМИРА АНДРЕЙЧИНА
ПРИ БОЛГАРСЬКІЙ АКАДЕМІЇ НАУК
ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ЦЕНТР АСОЦІАЦІЇ ГЕЛЬМГОЛЬЦА
(ГАМБУРГ, НІМЕЧЧИНА)
ІНСТИТУТ СЛАВІСТИКИ ГАМБУРЗЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Матеріали

I Міжнародної науково-практичної конференції
**«ФІЛОЛОГІЯ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКА
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ:
РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ»**

25–26 жовтня 2018 року

Херсон – 2018

Кавера Наталія	
ОСВОЄННЯ АНГЛІЦИЗМА «ОНЛАЙН» У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.....	82
Карабута Олена	
ЛЕКСИКА СУЧАСНОЇ МУЗИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ: СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ.	85
Климович Світлана	
ГЛЮТОНІМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДЕСЕРТІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ГАСТРОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	87
Колесникова Лариса	
МІФОЛОГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ СЛОВЕСНОГО СИМВОЛУ.....	90
Костюшко Вікторія	
ПІДХОДИ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	93
Кузнєцова Анастасія	
ВИВЧЕННЯ ДІЄСЛОВА ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ.....	96
Кучеренко Ірина	
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ- СЛОВЕСНИКА ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФАХІВЦЯ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ.....	98
Кушнір Ірина	
ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ НОВІТНЬОГО ВИЗНАЧЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОФОНІВ.....	102
Лук'яненко Дарія	
«ДРАКОНЯЧІ» Й ЛЮДСЬКІ ЗАКОНИ: ПРОТИСТОЯННЯ В ПОВІСТІ- КАЗЦІ ЮРІЯ ВИННИЧУКА «МІСЦЕ ДЛЯ ДРАКОНА».....	104
Магдич Тетяна	
РОБОТА НАД ЕСЕ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ 10-11-х КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	107
Мамчур Лідія	
РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	110
Мартос Світлана	
СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ДЕТЕКТОР МОВНОЇ СИТУАЦІЇ ХЕРСОНА.....	113
Мелконян Валентина	
НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПИСЬМА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННОЇ ПОШТИ.....	116
Мельничук Юлія	
ВИКОРИСТАННЯ ГУМОРИСТИЧНИХ ТВОРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ.....	119
Меркотан Валентина	
ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ОДНОСКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ НА ТЕКСТОВІЙ ОСНОВІ	122
Мироненко Оксана	
ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ	

Кузнєцова Анастасія,
м. Миколаїв,
a.khabarova@ukr.net

ВИВЧЕННЯ ДІЄСЛОВА ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Однією зі складових моделі випускника Нової української школи є «цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення» [2, с. 6]. Від творчої активності учня на уроці, вміння аргументовано мислити, вміння спілкуватися з педагогом, однокласниками, залежить успіх в опануванні шкільної програми.

Продуктивною технологією у вивченні мовних тем є технологія розвитку критичного мислення (далі – ТРКМ) як «система діяльності, що базується на дослідженні проблем та ситуацій на основі самостійного вибору, оцінки та визначення міри корисності інформації для особистих потреб і цілей» [1]. Технологія має унікальний набір методів, прийомів і форм роботи з учнями, що дозволяє створювати на уроці української мови «ситуацію постійного мислення».

Тема «Дієслово» не є новою для учнів 7 класу, адже цю частину мови вони вивчали в початковій школі. Тому на першому уроці ефективною буде *таблиця самоаналізу* «Знаю – Хочу знати – Дізнався». Пропонуємо школярам ознайомитися з переліком понять, а потім індивідуально заповнити перші дві колонки. Наприклад:

1. Визначення дієслова.
2. Синтаксична роль.
3. Форми дієслова (інфінітив; особова й безособова форми; дієприкметник; дієприслівник).
4. Вид (доконаний, недоконаний).
5. Спосіб (дійсний, умовний, наказовий).
6. Час (минулий, теперішній, майбутній).
7. Число (однина, множина).
8. Особа (I, II, III).
9. Правопис часток НЕ, НІ з дієсловами.
10. Літери Е, И в особових закінченнях.
11. Написання і вимова -шеся, -ться.
12. Правопис дієслівних префіксів.

Знаю	Хочу знати	Дізналася/ дізнався
1, 2, 6, 7, 8	3, 4, 5, 9, 10, 11	

Останню колонку учні заповнюють наприкінці уроку чи теми взагалі. Важливо проаналізувати взаємозв'язок «Хочу знати» і «Дізналася/ дізнався», визначивши, чи справдилися очікування семикласників; якщо ні, то чому. Можна поцікавитися, чи дізналися вони про те, що не було вказано в переліку понять.

За ТРКМ навчаємо школярів самостійно *визначати завдання уроку* за опорними словами типу: повторити, закріпити, дізнатися, навчитися тощо, а згодом – *прогнозувати види діяльності* на уроці. Для цього варто акцентувати увагу учнів на різних типах вправ і завдань (їх короткій назві та змісті роботи). Наприклад:

- за допомогою різних префіксів перетворить дієслова недоконаного виду на дієслова доконаного (трансформація);

- утворіть усі можливі особові форми дієслів наказового способу (модельовання);
- позначте кодом різні форми дієслів: А – інфінітив, Б – особове , В – безособове, Г – дієприкметник, Ґ – дієприслівник (кодування);
- прочитайте виразно текст, поясніть орфограми в дієсловах (пояснювальне читання);
- знайдіть і виправте помилки в побудові дієслівних словосполучень (редагування).

Під час опрацювання теоретичного матеріалу про дієслово продуктивною формою роботи є складання *мовних формул*. Так, визначення дієприкметника [4, с. 112] семикласники можуть подати варіантами: Дієприкметник = дієслово + прикметник АБО Дієприкметник = дія + ознака. Дієвими також будуть *графічні схеми* (знак м'якшення у дієсловах) та *мовні алгоритми* на зразок:

Якщо в III ос. мн. теп. часу -уть (-ють), то в III ос. одн. -е;

Якщо в III ос. мн. теп. часу -ать (-ять), то в III ос. одн. -ить;

Кола Вена як стратегія ТРКМ передбачає компаративний аналіз мовних явищ. Наприклад, можна порівняти дієслово і дієприкметник, дієприкметник і дієприслівник або кілька форм дієслова, визначивши їхні відмінні і спільні ознаки:

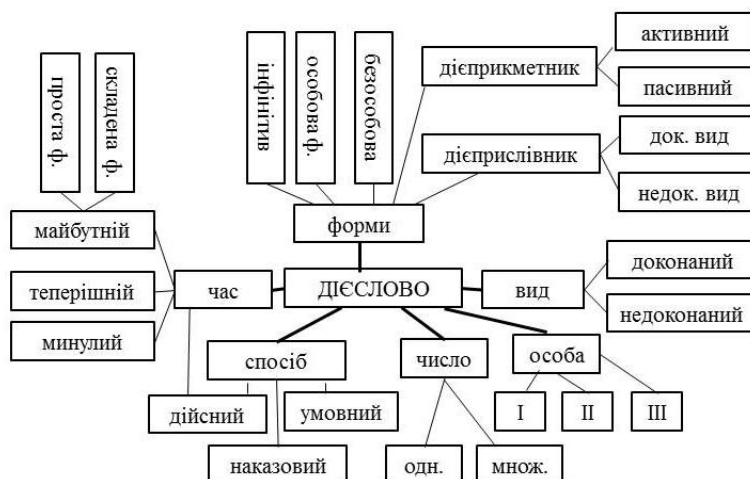

Продуктивними будуть *питання за таксономією Блума*, оскільки передбачають різний підхід до однієї лінгвістичної теми. Це шість типів питань: знаннєві, уточнювальні, практичні, інтерпретаційні, творчі (прогнозуючі), оцінні:

- Яку синтаксичну роль виконує дієслово?
- Чи правильно, що дієприкметник є формою прикметника?
- Як правильно будувати речення з дієприслівниковим зворотом?
- Чому в дієслові «розпитати» пишемо з, а не с?
- Чи від кожного дієслова можна утворити активний і пасивний дієприкметники?

«Ромашку Блума» школярі можуть складати і самотійно як підсумковий вид роботи.

На завершальному етапі вивчення теми «Дієслово» пропонуємо учням зібрати або створити самотійно *кластер* у формі індивідуальної, парної чи групової роботи:

Ефективною формою роботи на уроці української мови є *сенкан* – п’ятирядковий неримований вірш чіткої будови, який можна використовувати на будь-якому етапі заняття. Цікавими будуть власне мовні сенкани, наприклад, про дієслово, дієприкметник чи дієприслівник, адже відтворюють не тільки знаннєвий компонент компетентнісного підходу, а й діяльнісний і ціннісний. Наприклад:

Дієприслівник

Доконаний, недоконаний

Вказує, не змінюється, поєднує

Завжди називає додаткову дію

Форма.

Іншою стратегією технології розвитку критичного мислення є *есе* – невеликий прозовий твір вільної будови, що вирізняється новими поетичними образами і яскравими художніми засобами. Радимо семикласникам написати есе «Осінь у моєму житті», використовуючи якомога більше дієслів різних форм і якомога менше іменників. Разом аналізуємо текст щодо змісту й мовного оформлення.

Усі методи і прийоми ТРКМ, безперечно, мають низку переваг: розвивають в учнів аналітико-синтетичні уміння й навички, є видами самостійно складеного візуалізованого продукту й водночас схемою-опорою для відповіді на уроці, тримають мозок у мисленнєвому тонусі. Педагог Нової української школи не просто навчає, розвиває чи виховує, а співпрацює з учнями, самовдосконалюючись разом із ними. Отже, технологія розвитку критичного мислення – це дієвий, продуктивний засіб партнерської взаємодії на уроці української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методи, прийоми критичного мислення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: naurok.com.ua/metodi-ta-priyomi-kritichnogo-mislennya-nush-46223.html
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи/ Під заг. ред. М. Грищенка. – К., 2016. – 40 с.
3. Українська мова 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas
4. Українська мова: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2016. – 272 с.